

emcdda.europa.eu

Drugs in beeld

ISSN 1681-6366

Nieuwsbrief van het Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving

Khatgebruik in Europa: implicaties voor Europees beleid

Khatbladeren worden geteeld in de hooglanden van de Hoorn van Afrika, in het zuidelijke deel van Arabië en langs de Oost-Afrikaanse kust. In delen van Ethiopië, Kenia, Somalië en Jemen worden al honderden jaren khatbladeren gekauwd vanwege het licht stimulerend effect en vormt dit voor veel mensen een vast onderdeel van het sociale leven. Van oudsher wordt khat voornamelijk door mannen gebruikt tijdens gemeenschappelijke „khatessies”, die een sterk ritueel karakter hebben. Binnen ongeveer een uur krijgt de gebruiker een gevoel van lichamelijke opwinding en euforie. Dit gaat over in een kalmere fase waarin de gebruiker meer naar binnen gericht is, die op zijn beurt wordt gevolgd door een geleidelijke afname van de werkzaamheid waarin de gebruiker rusteloosheid, prikkelbaarheid en melancholie kan ervaren. De cultureel ingebedde

gebruikspatronen komen vooral voor in de onmiddellijke nabijheid van de productieregio's en vormen daar een inspiratiebron voor kunstzinnige expressie in architectuur, kunstnijverheid, poëzie en liederen. Sinds het einde van de negentiende eeuw zijn er door opeenvolgende verbeteringen van de vervoersinfrastructuur nieuwe markten ontstaan voor khat. Recenter hebben de massale migratiestromen vanuit de Hoorn van Afrika geleid tot de verbreiding van het khatgebruik naar aangrenzende landen, Europa en de rest van de wereld. De huidige gebruikspatronen zijn veelal minder formeel en kunnen excessiever zijn. Dit kan het gevolg zijn van een uitholling van de beschermende culturele factoren, die in het verleden bijdroegen tot de regulering van het gebruik. Het is niet exact bekend hoeveel mensen in de wereld regelmatig khat gebruiken, maar

volgens sommige schattingen zijn het er wel 20 miljoen.

Khatgebruik komt heel veel voor onder migrantengemeenschappen uit Afrika ten zuiden van de Sahara, maar krijgt over het algemeen weinig aandacht. Wij moeten ervoor zorgen dat mensen die met deze gemeenschappen werken, zich bewust zijn van de noodzaak om eventuele negatieve gevolgen van het gebruik van dit middel te signaleren en er maatregelen tegen te nemen.

**Dr. João Goulão,
voorzitter van de raad van bestuur
van het EWDD**

Definitie

Met de term „khat” worden de jonge, zachte bladeren en stengels van de khatboom (*Catha edulis*) aangeduid. Khat heeft veel verschillende namen, waaronder „qat” (Jemen), „jad” of „chat” (Ethiopië, Somalië), „miraa” (Kenia) en „marungi” (Oeganda, Rwanda). De zachte bladeren en stengels worden gekauwd en in een dikke pruim aan de binnenkant van de wang gehouden

Belangrijke beleidskwesties in één oogopslag

1. Khat bevat stimulerende stoffen waarvan de werking lijkt op die van amfetaminen. In hun zuivere vorm zijn deze stoffen internationaal verboden, maar voor de bladeren geldt dit niet.
2. In Europa is khat in sommige, maar niet in alle landen verboden. Dit heeft geleid tot zowel legale als criminele vervoersnetwerken. Hoewel er maar weinig gegevens zijn over internationale handel, gebruik en in beslag genomen hoeveelheden, bestaat de indruk dat de khatmarkt in de EU groeit.
3. Khat wordt voornamelijk gebruikt door immigranten van de eerste generatie uit Afrika ten zuiden van de Sahara en er zijn weinig aanwijzingen dat het gebruik zich uitbreidt naar andere gemeenschappen. Er is maar beperkte informatie over de verspreiding, de gebruikspatronen en de gevolgen van het gebruik. Excessief gebruik kan tot verslaving leiden.
4. Binnen migrantengroepen is het gebruik van khat een controversieel onderwerp. Sommigen voeren aan dat het gebruik ervan bijdraagt aan de culturele cohesie, terwijl anderen het op religieuze en sociale gronden afwijzen. Er zijn nog onvoldoende wetenschappelijke gegevens over de sociaaleconomische effecten van het gebruik van khat.
5. In de afgelopen dertig jaar is khat een belangrijke bron van werkgelegenheid en inkomsten geworden in de producerende landen rond de Hoorn van Afrika.

1. Farmacologische kenmerken van khat

De psychoactieve stoffen in de khatbladeren zijn onder meer cathinon (2-aminopropiofenon), cathine (norpseudoefedrine) en norefedrine, maar er is nog nauwelijks onderzoek gedaan naar alle werkzame stoffen in de plant. Cathinon lijkt zowel qua chemische samenstelling als wat betreft biochemische en gedragseffecten op amfetaminen, maar is ongeveer de helft zwakker. Normaliter wordt gedurende drie tot zes uur een hoeveelheid van 100-300 g khatbladeren gekauwd. Het cathinongehalte kan uiteenlopen van 30-200 mg per 100 g verse bladeren; door het kauwen komt hiervan tot 90 % vrij. Dit komt overeen met een lage tot middelhoge dosis amfetamine. De langzame en omslachtige wijze van inname beperkt echter de cumulatieve dosis en de piekplasmaspiegel. Aangezien cathinon zeer onstabiel is en binnen 72 uur na het oogsten afbreekt, worden khatbladeren bij voorkeur vers gebruikt. Cathinon en cathine zijn, net als enkele van de synthetisch geproduceerde derivaten hiervan (o.a. methcathinon) verboden stoffen krachtens het Internationale Verdrag inzake psychotrope stoffen (1971), maar dat geldt niet voor khatbladeren. Er zijn verscheidene pogingen gedaan om khat op te nemen in de internationale lijsten van illegale drugs, maar een recent omvangrijk onderzoek door het Deskundigencomité inzake drugsafhankelijkheid van de Wereldgezondheidsorganisatie kwam tot de conclusie dat er onvoldoende bewijzen zijn om dat te rechtvaardigen.

2. Juridische situatie en khathandel in Europa

Uit de meest recente gegevens blijkt dat khat in vijftien EU-lidstaten en in Noorwegen een illegale drug is (zie kaart). In Nederland en het Verenigd Koninkrijk daarentegen is de invoer, de verkoop en het gebruik van khat als plant toegestaan. De Britse Advisory Council on the Misuse of Drugs (adviesraad voor het misbruik van drugs) en deskundigen in Nederland hebben recent aanbevolen de legale status te handhaven. De overige tien lidstaten kennen geen regelgeving voor khat.

Er is geen betrouwbare informatie over de invoer van khat in de EU of over de handel in khat tussen Europese landen. De khat komt voornamelijk binnen via Londen, met naar schatting jaarlijks 300 ton khat voornamelijk uit Kenia en Ethiopië, en via Amsterdam. In sommige landen is de hoeveelheid in beslag genomen khat in de afgelopen vijf jaar bijna verdubbeld. Zo zijn in Duitsland en Zweden alleen al in 2008 respectievelijk 30 en 11 ton khat onderschept en heeft Noorwegen in 2007 8 ton in beslag genomen. Er worden steeds grotere hoeveelheden onderschept op de wegverbindingen tussen Nederland en Scandinavië. Ook werd khat onderschept op vluchten naar Noord-Amerika. Dit wijst erop dat de EU als doorvoerpunt naar andere bestemmingen fungeert.

3. Khatgebruik in Europa

Binnen de EU is het gebruik van khat beperkt tot immigranten uit de landen rondom de Hoorn van Afrika. Soms is de plant verkrijgbaar via de toenemende internethandel in ecodrugs. Het gebruik buiten migrantengemeenschappen is echter zeer beperkt. Er zijn studies naar khatgebruik verricht in Denemarken, Duitsland, Spanje, Italië, Zweden, het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen. Het gebruik onder Somalische en Jemenitische gemeenschappen in het Verenigd Koninkrijk is het uitvoerigst beschreven. Europese studies geven geen solide basis voor het inschatten van de verspreiding, maar kunnen wel inzicht geven in de gebruikspatronen. Uit de meeste studies komen relatief hoge percentages gebruikers naar voren (34-67%), met tot 10 % dagelijkse gebruikers, waarvan er veel voldoen aan de criteria voor verslaving. Er zijn nog altijd grote hiaten in de kennis op dit gebied, en er is maar weinig bekend over de gevolgen van het gebruik voor het sociale leven en voor de gezondheid. Er zijn enkele aanwijzingen voor khattoerisme, waarbij Somaliërs uit Scandinavische landen en bezoekers uit het Midden-Oosten in bijvoorbeeld Londen khat gebruiken.

Ook komt uit onderzoeksgegevens een toenemend verschil in gebruikspatronen tussen generaties naar voren. De meeste regelmatige gebruikers kauwden al khat voordat zij naar Europa kwamen. Het gebruik van khat is minder gangbaar onder

immigranten van de tweede generatie. Dit is een belangrijke factor voor het inschatten van de mogelijke toekomstige verspreiding, die waarschijnlijk vooral wordt bepaald door de aantallen mannelijke immigranten van de eerste generatie uit landen waar khat wordt gebruikt.

© Mara Truog

Khatbladeren

In Nederland en het Verenigd Koninkrijk, waar khat legaal is, vindt het gebruik meestal plaats in „mafrish“-cafés die als sociaal centrum fungeren, en waar mensen tv kunnen kijken, iets kunnen drinken, kunnen eten en khat kunnen kopen. Mafrish-cafés bieden de gelegenheid om informatie uit te wisselen, op de hoogte te blijven van nieuws uit de landen van herkomst en om andere gemeenschapsactiviteiten te ontplooiën. Ook worden gemeenschapszalen of privéwoningen gebruikt voor khatessies. Khat kan worden gekocht bij groentezaken, buurtwinkels en zelfs krantenkiosken. In Zweden daarentegen vindt de verkoop plaats zoals die van andere drugs, in de marge van publieke ruimten, zoals parkeergarages. 's Winters worden privéwoningen verhuurd voor kauwsessies, 's zomers gebeurt dit in openbare parken. De specifieke culturele setting van khatgebruik heeft gevolgen voor de wetshandhaving. In sommige landen met een strikt beleid heeft dit geresulteerd in gespannen verhoudingen tussen de migrantengemeenschappen en de politiek.

4. Gevolgen van khatgebruik voor de gezondheid

Er zijn vele lichamelijke en psychische gezondheidsproblemen in verband gebracht met het gebruik van khat. Het onderzoek naar khat staat echter nog in de kinderschoenen en

er is maar weinig solide informatie beschikbaar. Gematigd khatgebruik wordt over het algemeen niet als schadelijk beschouwd. Ernstige negatieve effecten, zoals psychoses als gevolg van khat, komen normaal gesproken alleen voor bij excessief gebruik. Er is nog altijd weinig inzicht in de verslavende werking van de drug, en hoewel deze over het geheel genomen relatief mild lijkt in vergelijking met bepaalde andere psychoactieve stoffen, vertonen sommige gebruikers compulsieve gebruikspatronen die overeenkomsten vertonen met verslaving aan andere stimulerende drugs. Er zijn steeds meer aanwijzingen dat khat bestaande psychische problemen kan verergeren en kan leiden tot psychoses en agressief gedrag, vooral bij mensen die hier aanleg voor hebben. Er zijn ook meldingen van ernstige gezondheidsproblemen in samenhang met chronisch khatgebruik. Het is echter vaak moeilijk om de relatieve impact van de drug zelf te bepalen ten opzichte van andere risicofactoren die mogelijk in combinatie met het gebruik kunnen voorkomen, zoals roken, slechte eetgewoonten of resten van pesticiden. Tot de negatieve lichamelijke gevolgen van khatgebruik behoren ook

problemen met het slijmvlies, verhoogde bloeddruk, hart- en vaataandoeningen, zweren in de twaalfvingerige darm, seksuele stoornissen en leververgiftiging. Zwangere vrouwen die khat kauwen, kunnen baby's krijgen met een een lager dan normaal geboortegewicht. Over het geheel gezien is er echter nog onvoldoende bewijs om definitieve uitspraken over het oorzakelijke verband te doen. Ook de mogelijkheid van medicinaal gebruik van de drug is nog niet gedetailleerd onderzocht. Duidelijk is wel dat beroepsbeoefenaars in de gezondheidszorg die leden van migrantengemeenschappen behandelen, vaak weinig weten van de gezondheidsproblemen die het gebruik van deze drug met zich mee kan brengen.

5. De khatdiscussie in Europa

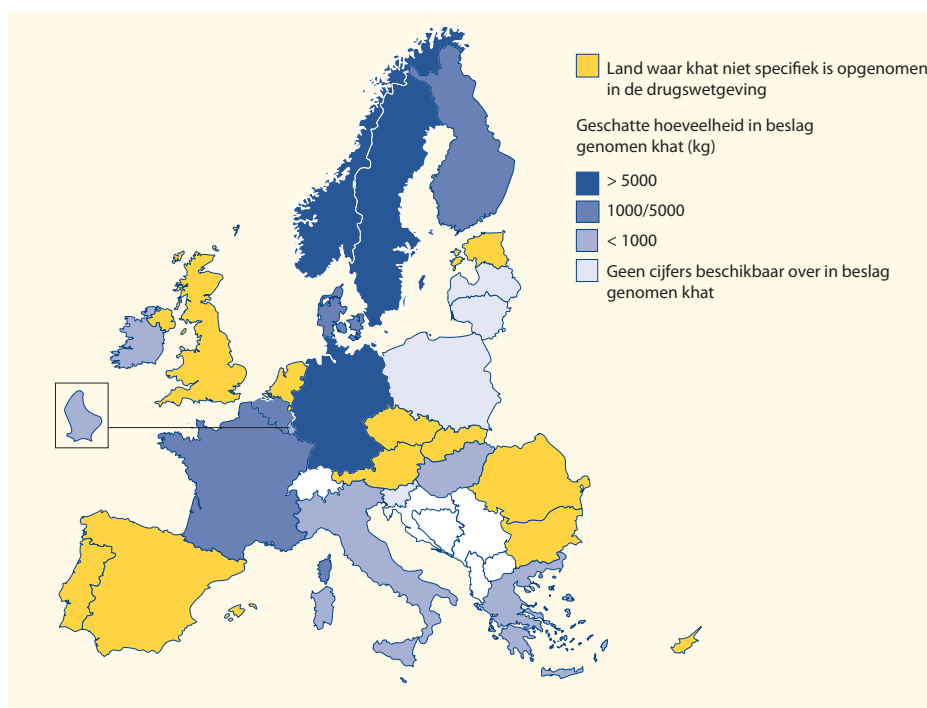
Sinds de koloniale tijden zien Europeanen het gebruik van khat als schadelijk voor de gezondheid en de productiviteit. Toen de drug vervolgens ook in Europese landen verscheen, ontstond de vrees dat het gebruik ervan zich vanuit migrantengroepen zou verspreiden onder de algemene bevolking. Binnen migrantengemeenschappen in Europa is khat

een controversieel punt geworden. Velen zien het gebruik ervan als een onderdeel van hun culturele traditie, terwijl anderen het op religieuze gronden afwijzen. Islamitische geleerden hebben khat eeuwenlang geaccepteerd, maar de opkomst van het moslimfundamentalisme heeft nu bij sommige stromingen een sfeer van onverdraagzaamheid ten opzichte van deze drug gecreëerd. Ook zijn er activisten van NGO's die zich tegen khatgebruik verzetten, omdat zij een groot aantal sociale problemen toeschrijven aan het regelmatige khatgebruik onder mannen. Dit is een moeilijk te kwantificeren kwestie. Vanuit wetenschappelijk oogpunt en met de op dit moment beschikbare gegevens is niet duidelijk in hoeverre het uiteenvallen van gezinnen, hoge werkloosheid, slechte leerprestaties op school en isolement het resultaat zijn van khatgebruik op zich, of voortkomen uit een structurele kwetsbaarheid van achtergestelde en weinig weerbare migrantengemeenschappen.

6. Economische groei in de khatregio

Khatproducenten in Ethiopië, Kenia en Jemen hebben de afgelopen jaren hun binnenlandse en exportmarkten explosief zien groeien. De export van khat bedroeg in 2003/2004 naar schatting zo'n 15 % van de exportinkomsten van Ethiopië – ongeveer 413 miljoen USD tussen 1990 en 2004. Daarmee is het het op een na belangrijkste exportproduct van het land. In de landen van de khatregio zijn de productie, het vervoer, de verwerking en de verkoop van khat belangrijke bronnen van werkgelegenheid. Khat wordt ook steeds meer verbouwd in gebieden van Ethiopië, Kenia, Zuid-Afrika, Soedan en Oeganda waar dat traditioneel niet gebeurde. In tegenstelling tot koffie, katoen en cacao vertonen de prijzen voor khat maar vrij geringe schommelingen, en bieden ze boeren een zeker middel van bestaan. Khatplanten kunnen goed tegen droogte en de teelt is weinig arbeidsintensief. Daarom is het voor boeren een aantrekkelijke keuze. De toegenomen commerciële teelt van khat heeft in de producerende landen ernstige gevolgen voor het milieu en leidt tot bezorgdheid over de zekerheid van de voedselvoorziening. Recent zijn er programma's voorgesteld om de vraag naar khat terug te dringen, maar deze zijn tot op heden niet op grote schaal gerealiseerd.

Juridische status van khat in EU-lidstaten en Noorwegen en cijfers over in beslag genomen khat, voor zover beschikbaar

Opmerking: Hongarije heeft geen regelgeving voor khat, maar heeft wel gegevens over inbeslagnames als gevolg van het verbod op cathinon.

Bron: Griffiths et al., 2010, *Journal of Ethnopharmacology* (bijgewerkt met de meest recente beschikbare gegevens).

De reeks berichten over drugsbeleid, **Drugs in beeld**, wordt uitgegeven door het Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving (EWDD) in Lissabon. De communiqués worden regelmatig gepubliceerd in de 23 officiële talen van de Europese Unie en in het Noors en Turks. Oorspronkelijke taal: Engels. Reproductie is toegestaan onder vermelding van de bron.

Een gratis abonnement kan per e-mail worden aangevraagd: publications@emcdda.europa.eu

Cais do Sodré, 1249-289 Lissabon, Portugal
Tel. +351 211210200 • Fax +351 218131711
info@emcdda.europa.eu • www.emcdda.europa.eu

Conclusies en beleidsoverwegingen

1. Door de grote hoeveelheid te gebruiken bladeren, de instabiliteit van de werkzame stoffen en de wijze van gebruik sluit khat niet aan op de eisen van reguliere druggebruikers in Europa. Daardoor zal het gebruik ervan zich waarschijnlijk nauwelijks uitbreiden naar de bredere drugsmarkt.
2. De Europese khatmarkten lijken te groeien, maar de gegevensbronnen zijn gebrekkig. Er is dus een betere monitoring nodig. Betere gegevens zouden nuttig zijn voor het debat over de aanpak van zaken als het smokkelen van khat, en kunnen bovendien voorkomen dat een sociale groep die toch al kwetsbaar is, wordt gecriminaliseerd. Ook zouden we hierdoor beter kunnen bepalen hoe we het beste kunnen reageren op druggebruik in migrantengemeenschappen.
3. Khat wordt in Europa voornamelijk gebruikt door migrantengemeenschappen. Deze gemeenschappen moeten beter worden voorgelicht over de mogelijke gevolgen ervan voor de gezondheid en het sociale leven en over de juridische aspecten.
4. Khatgebruik kan leiden tot sociale en gezondheidsproblemen. Europese beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en maatschappelijk werkers moeten in staat zijn problemen die verband houden met khatgebruik te herkennen en over strategieën beschikken om kwetsbare groepen gebruikers te beschermen.
5. De economische betekenis van khat in producerende landen is toegenomen, voor een deel als gevolg van de toenemende export naar de EU. Ontwikkelingsbeleid en drugsbestrijdingsbeleid in deze landen vereisen coördinatie. Bovendien moeten de beleidsmakers zich bewust zijn van de potentiële impact van Europese bestrijdingsmaatregelen.
6. Het aantal khatgebruikers in Europa lijkt toe te nemen, maar er is maar weinig inzicht in de omvang en de aard van het probleem. Er is daarom onderzoek nodig om beter te kunnen beoordelen wat de markt is voor de drug, hoe de gebruikspatronen zich ontwikkelen en hoe ernstig de sociaaleconomische gevolgen en de gevolgen voor de gezondheid zijn.

Belangrijkste bronnen

- Anderson, D., Beckerleg, S., Hailu, D., Klein, A. (2007), „The Khat Controversy: Stimulating the Debate on Drugs”, Berg, Oxford.
- Feyissa, A.M., Kelly, J.P. (2008), „A review of the neuropharmacological properties of khat”, *Progress in Neuro-Pharmacology and Biological Psychiatry* 32, blz. 1147-1166.
- Griffiths, P., Lopez, D., Sedefov, R., et al. (2010), „Khat use and monitoring drug use in Europe: The current situation and issues for the future”, *Journal of Ethnopharmacology*, Vol. 132, Nr. 3, blz. 578-583.
- Klein, A. (2008), „Khat in the Neighbourhood – Local Government Responses to Khat Use in a London Community” *Substance Use and Misuse*, Vol. 43, blz. 819-831.
- Pennings, E. J. M., Opperhuizen, A., van Amsterdam, J. G. C. (2008), „Risk assessment of khat use in the Netherlands. A review based on adverse health effects, prevalence, criminal involvement and public order”, *Regulatory Toxicology and Pharmacology* 52, blz. 199-207.
- Warfa, N., Klein, A., Bhui, K., Leavey, G., Craig, T., Stansfeld, S. (2007), „Khat use and mental illness: a critical review”, *Social Science and Medicine* 65, blz. 309-318.

Informatie op internet

- Brits Ministerie van Binnenlandse Zaken (2005), *Advisory Council for the Misuse of Drugs*
<http://www.homeoffice.gov.uk/publications/drugs/acmd1/khat-report-2005/>
- Europese Stichting voor Wetenschappen (2009), *webpagina conferentie*
<http://www.esf.org/activities/esf-conferences/details/2009/confdetail274.html?conf=274&year=2009>
- UNDP, IPC-IG (2007), „Should Khat be banned? The Developmental Impact.”
<http://www.ipc-undp.org/pub/IPCOnePager40.pdf>
- Wereldbank (2007), „Towards Qat Demand Reduction”
http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2007/06/26/000090341_20070626112355/Rendered/PDF/397380YE.pdf
- WHO (2006), *Deskundigencomité inzake drugsafhankelijkheid*
http://www.who.int/medicines/areas/quality_safety/4.4KhatCritReview.pdf

Publicatiebureau

OFFICIËLE UITGEVER: Bureau voor publicaties van de Europese Unie
© Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving, 2011
DIRECTEUR: Wolfgang Götz
AUTEURS: Michael Odenwald, Axel Klein, Nasir Warfa
REDACTIE: Marie-Christine Ashby
GRAFISCH ONTWERP: Dutton Merryfield Ltd, Verenigd Koninkrijk
Printed in Luxembourg